

Gálik Zoltán

Befejezetlen Brexit: Az Egyesült Királyság és az Európai Unió közötti rendezetlen kérdések

A 2016-os népszavazás után az Egyesült Királyság 2020. január 31-én hivatalosan kilépett az Európai Unióból. Azonban a kilépést követő időszakban számos, alapvető fontosságú kérdés rendezetlen maradt, amely a két fél kapcsolatát és gazdasági együttműködését továbbra is bizonytalanná teszi. A kilépési megállapodás és az azt követő tárgyalások eredményeképpen az Egyesült Királyság és az Európai Unió közötti kapcsolat átmeneti állapotba került, amely több kulcsterületen is megoldatlan kérdéseket hagyott hátra.

A tanulmány részletesen elemzi a Brexit által okozott problémákat és a rendezetlen ügyeket az alábbi területeken:

- Vámrendszer és határellenőrzések.
- Élelmiszer-kereskedelem és ellátási láncok zavarai.
- Szolgáltatások szabad áramlása és az Egyesült Királyság pénzügyi szektora.
- Hiányzó külpolitikai és biztonsági megállapodások.
- Egyéb függőben lévő területek, például kutatási együttműködések és munkaerőpiaci problémák.

A tanulmány célja, hogy a legfrissebb szakirodalmi források és elemzések segítségével bemutassa, milyen hatásai vannak a Brexit elhúzódó következményeinek és milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a fennálló problémák megoldására

A kilépés utáni jogi kereteket a Kereskedelmi és Együttműködési Megállapodás (Trade and Cooperation Agreement – TCA) határozta meg. A TCA, amely 2021. január 1-jén lépett hatályba, szabadkereskedelmi alapokra épül, elkerülve a vámokat és kvótákat, azonban nem biztosítja a szolgáltatások szabad áramlását. A megállapodásban szerepelnek bizonyos szinttartási szabályok (level playing field), amelyek biztosítják, hogy az Egyesült Királyság ne kapjon tisztességtelen versenyelőnyt az EU egységes piacával szemben, különösen a munkajog, az állami támogatások és a környezetvédelem területén. A dinamikus igazodás nem szerepel a megállapodásban, ami azt jelenti, hogy az Egyesült Királyságnak nem kell automatikusan alkalmazkodnia az EU-s jogszabályok változásaihoz, de ennek elmaradása kereskedelmi szankciókat vonhat maga után.

A megállapodás időbelisége szintén fontos kérdés. A szerződés nem végleges, hanem ötévente felülvizsgálatra kerülhet, amelynek során az EU és az Egyesült Királyság dönthet arról, hogy fenntartják-e a jelenlegi szabályokat, vagy módosításokat kezdeményeznek. Ez a bizonytalanság tovább nehezíti a gazdasági szereplők hosszú távú tervezését.

Ezen túlmenően az Észak-Írországra vonatkozó speciális szabályozás (Északír Protokoll) tovább bonyolítja a helyzetet. Észak-Írország jogilag az Egyesült Királyság része maradt, azonban gazdasági értelemben az uniós egységes piac szabályai alá tartozik. Ez azt jelenti,

hogy az Észak-Írország és Nagy-Britannia közötti áruforgalom esetében vámellenőrzésekre és szabályozási megfelelésre van szükség, ami politikai feszültségekhez és gazdasági problémákhoz vezetett.

1. Folyamatos csúszások a vámellenőrzés bevezetésének területén

A Brexit utáni gazdasági együttműködési megállapodás egyik kulcsfontosságú eleme a vámok eltörlése volt, amely az Egyesült Királyság és az Európai Unió közötti kereskedelmet szabályozza.

Az Egyesült Királyság kormánya eredetileg azt tervezte, hogy a kilépés után fokozatosan bevezeti a vámellenőrzéseket az Európai Unióból érkező árukra, de ez a folyamat jelentős csúszásokkal haladt előre. Az Egyesült Királyság és az EU között fennálló kereskedelmi megállapodás (Trade and Cooperation Agreement – TCA) bár elkerülte a vámok teljes körű bevezetését, a gyakorlati végrehajtásban komoly akadályok merültek fel.

A megállapodás szerint a két fél közötti áruforgalom vámmentesen zajlik, amennyiben az áruk megfelelnek az eredetszabályoknak. Ez egy kölcsönös szimmetrikus szabályozás, amely biztosítja, hogy az Egyesült Királyság és az EU között nincs közvetlen vámteher. Ugyanakkor az adminisztratív terhek, az import- és exportellenőrzések, valamint a szabályozási megfelelőségi követelmények jelentősen megnövekedtek.

A kilépést követően a brit kormány fokozatosan kívánta bevezetni az új határellenőrzési rendszereket, de ezek bevezetése folyamatos halasztásokkal történt:

- **2021. január 1.** A Brexit hivatalos életbe lépése, de az Egyesült Királyság egyoldalúan elhalasztotta a teljes körű importellenőrzések bevezetését.
- **2021. július 1.** Az első halasztás, amely során az állati eredetű termékekre és növényi termékekre vonatkozó vámellenőrzések bevezetését elhalasztották.
- **2022. január 1.** Újabb késedelem a vám- és egészségügyi ellenőrzések területén, amelynek fő indoka a brit gazdasági szereplők adminisztratív terheinek csökkentése volt.
- **2023. január 1.** Az ellenőrzések egy részének bevezetése, de továbbra is fennmaradtak az EU-ból az Egyesült Királyságba érkező áruk vámmentessége.
- **2024. április 1.** A brit kormány újabb határidőt tűzött ki az ellenőrzések végrehajtására, különösen az élelmiszerimport esetében.

A brit kormány az ellenőrzések bevezetését többször elhalasztotta, legutóbb 2024-re, ami jelentős bizonytalanságot eredményezett a vállalatok számára (Cabinet Office, 2023). Az importellenőrzések hiányának fő okai:

Adminisztratív hiányosságok: Az Egyesült Királyság hatóságai nem rendelkeztek megfelelő infrastrukturális háttérrel az ellenőrzések teljes körű végrehajtására.

Gazdasági nyomás: A vállalatok és gazdasági szereplők erős nyomást gyakoroltak a kormányra, hogy elkerüljék a kereskedelem lassulását és a költségek növekedését.

Politikai megfontolások: A kormány nem kívánt olyan intézkedéseket bevezetni, amelyek a fogyasztói árak növekedéséhez vezethettek volna.

A helyzet komoly gazdasági torzulásokat okozott, mivel az EU-ból érkező áruk továbbra is vámmentesen léphetnek be, míg a brit exportőrök az uniós vámszabályokkal szembesülnek.

Ennek következtében az Egyesült Királyság külkereskedelmi mérlege jelentősen romlott (Dhingra & Sampson, 2022).

A vámellenőrzések teljes körű végrehajtása továbbra is kérdéses, különösen a kis- és középvállalkozások számára. Az északír határ sajátos szabályozása továbbra is politikai viták tárgya, mivel Észak-Írország különleges státusza miatt eltérő szabályok vonatkoznak az ott áthaladó áruforgalomra. Az Egyesült Királyság és az EU közötti adminisztratív határátlépési követelmények tovább növekedhetnek, ha a jövőben nem születik átfogó egyezmény a szabályozási harmonizációról.

2. Élelmiszer-kereskedelem és ellátási problémák

A Brexit egyik legjelentősebb gazdasági és társadalmi hatása az élelmiszerellátás területén érhető tetten, mivel az Egyesült Királyság élelmiszerimportjának jelentős része, a 2019-es statisztikák szerint mintegy 30-35%-a, az Európai Unióból származott (British Retail Consortium, 2022). A kilépés óta ez az arány ugyan változatlanul magas, de a szállítmányok késedelme, a megemelkedett adminisztratív terhek és a bizonytalan szabályozási környezet mind hozzájárultak az ellátási láncok akadkozásához és a brit élelmiszerpiac átalakulásához. Noha a Kereskedelmi és Együttműködési Megállapodás (Trade and Cooperation Agreement, TCA) tartalmaz vámtarifa-mentességi rendelkezéseket, a szigorodó határ- és egészségügyi ellenőrzések gyakorlati bevezetése számos problémát vetett fel (House of Commons Library, 2023).

Ezek a nehézségek nemcsak gazdasági szempontból bírnak jelentőséggel, hanem társadalmi kihatásuk is számottevő. A fogyasztói árak emelkedése például leginkább az alacsonyabb jövedelmű rétegeket érinti, ami felerősítheti a társadalmi egyenlőtlenségeket (Matthews, 2021). Az alábbiakban részletesen áttekintjük a határ- és vámellenőrzések bevezetésének időbeli ütemezését, a logisztikai láncokra gyakorolt hatásukat, valamint a brit élelmiszeripar alkalmazkodási kísérleteit.

Határ- és vámellenőrzések bevezetésének hatásai

A Brexit hivatalos hatályba lépését (2020. január 31.) követően az Egyesült Királyság kormánya kezdetben átmeneti könnyítéseket vezetett be a vámellenőrzések terén, mégpedig annak érdekében, hogy elkerüljék az azonnali élelmiszerhiányt és a drasztikus inflációs nyomást (Department for Environment, Food & Rural Affairs, 2021). A fokozatos átállás során több fontos dátum is meghatározásra került:

- **2021. január 1.** Eredetileg ekkorra tervezték a teljeskörű vámellenőrzések alkalmazását, ám a gyakorlatban csak részleges szabályozás lépett életbe, és az EU-ból érkező élelmiszerek továbbra is vámmentesen juthattak be az Egyesült Királyságba (ONS, 2022).
- **2021. október 1.** Az állati eredetű termékekre kiterjedő, szigorúbb importellenőrzések bevezetésének időpontja, melyet később a gyakorlati nehézségek és a potenciális ellátási zavarok miatt elhalasztottak (House of Lords European Union Committee, 2022).
- **2022. július 1.** A határvédelmi és egészségügyi szabályok részleges kiterjesztése, különösen a növényi eredetű termékekre. Ezzel együtt megnőtt a vámadminisztrációs

kötelezettségek száma, ami számos kis- és középvállalkozást nehéz helyzetbe hozott (OECD, 2023).

- **2023. január 1.** Újabb halasztás, amely során a brit kormány az ellátási lánc sérülékenységére és a Covid-19 világjárvány utáni gazdasági helyreállítás fontosságára hivatkozva továbbra is mérsékelte az ellenőrzéseket.
- **2024. április 1.** Ekkorra tervezik az élelmiszerimportokra vonatkozó új szabályozás bevezetését, amelynek célja a maradék határellenőrzési rések felszámolása (British Retail Consortium, 2022).

A halasztások ellenére az adminisztratív terhek folyamatosan növekedtek, különösen a higiéniai, állategészségügyi és növény-egészségügyi (SPS) követelmények területén. Az EU-ból importáló vállalatoknak részletes dokumentációt és tanúsítványokat kell benyújtaniuk, ami jelentős adminisztratív és pénzügyi többletterhet jelent (Springford, 2022).

Az ellátási láncokra gyakorolt hatások

A szigorúbb, bár fokozatosan bevezetett ellenőrzések és az új kereskedelmi adminisztrációs kötelezettségek egyaránt kedvezőtlenül befolyásolták az élelmiszer-ellátási láncok működését. A brit Nemzeti Statisztikai Hivatal (Office for National Statistics, ONS) 2022-ben közzétett jelentése szerint a friss élelmiszerek szállítási ideje átlagosan 15-20%-kal növekedett, a felmerülő plusz költségek pedig 10-15%-os importár-növekedést eredményeztek bizonyos termékkategóriákban (ONS, 2022).

A kiskereskedelmi szektor is komoly kihívásokkal néz szembe, mivel a megbízható és időben történő szállítás biztosítása nehézkessé vált. A just-in-time (JIT) logisztikai modellek, amelyek éveken át a brit élelmiszerpiac alapját képezték, jelentősen sérültek a megváltozott határátlépési és adminisztratív szabályok miatt (Matthews, 2021). A nagyobb kiskereskedelmi láncok ugyanakkor könnyebben alkalmazkodtak az új körülményekhez, míg a kisebb, regionális szereplők erőforrásai gyakran nem voltak elegendők a megnövekedett adminisztratív költségek fedezésére (Chatham House, 2023).

A brit élelmiszeripar alkalmazkodása

A mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalatok számos stratégiát dolgoztak ki a változások kezelésére. A termelési láncok átszervezése, az importforrások diverzifikálása, valamint a technológiai fejlesztések mind olyan eszközök, amelyekkel igyekeznek minimalizálni a Brexit okozta negatív hatásokat (Department for Environment, Food & Rural Affairs, 2021). Mindemellett a következő tényezők továbbra is kihívást jelentenek:

1. **Szabályozási megfelelés:** Az élelmiszerbiztonsági, állategészségügyi és környezetvédelmi standardok területén a brit szabályozási környezet eltávolodhat az uniós normáktól. Ez további bonyodalmakat okozhat az export-import folyamatokban (House of Commons Library, 2023).
2. **Munkaerőhiány:** A szakképzett és szakképzetlen munkavállalók egyaránt hiányt mutatnak a brit élelmiszeriparban. Az uniós munkavállalók kiáramlása jelentősen csökkentette a feldolgozóipar és a mezőgazdaság rendelkezésre álló munkaerő-kapacitását (Matthews, 2021).

- Az ellátási láncok rugalmassága:** A just-in-time modellek helyett a vállalatoknak többletkapacitásokat és készleteket kell fenntartaniuk, ami hosszú távon növeli a költségeket és csökkenti a versenyképességet (Chatham House, 2023).

Inflációs várakozások és a valóság az élelmiszeripar területén

A Brexit szavazás előtt és közvetlenül utána számos közgazdász és szakpolitikai intézmény – például az Institute for Fiscal Studies (IFS) és az Office for Budget Responsibility (OBR) – előre jelezte, hogy az EU-val való szoros kereskedelmi kapcsolatok felbomlása növeli az importált élelmiszerek költségeit. A becslések különböző módszerekkel készültek, de általánosan egyetértettek abban, hogy a font leértékelődése, valamint a várható vám- és adminisztratív akadályok hosszabb távon emelik az élelmiszerárakat (IFS, 2019; OBR, 2020). Az előzetes modellek többnyire 3-5%-os élelmiszer-drágulást prognosztizáltak a kilépést követő 2-3 évben, különösen a friss és feldolgozatlan termékek körében.

A valóságban az inflációra gyakorolt hatás ennél összetettebbnek bizonyult. Egyrészt a Covid-19 világjárvány és a globális logisztikai láncok felborulása 2020-2021 során jóval nagyobb hatást gyakorolt az árakra, mint ahogy azt a legtöbb előrejelzés eredetileg feltételezte (Jensen et al., 2021). Másrészt a brit kormány többszöri halasztása a teljes körű importellenőrzések bevezetésében átmenetileg mérsékelte a Brexit közvetlen inflációs nyomását. A gyakorlatban azonban az adminisztratív terhek és a szállítási késedelmek így is megemelték az egyes termékkategóriák – például a friss zöldségek, gyümölcsök és húsfélék – beszerzési költségeit, amelyek végső soron a kiskereskedelmi árakban is megjelentek (ONS, 2022).

A tartós áremelkedés és a társadalmi-gazdasági hatások

A Brexit inflációs következményeinek értékelése során figyelembe kell venni, hogy a hirtelen sokkhatás helyett inkább egy lassabb, de tartós áremelkedésről beszélhetünk. A brit kiskereskedelmi láncok egy része – különösen a nagyobb piaci szereplők – kezdetben képes volt a beszerzési költségek egy részét elnyelni, ám hosszabb távon ezek a költségek megjelentek a fogyasztói árakban (Chatham House, 2023). Ezenkívül a Brexitet követő munkaerő-kiáramlás és a mezőgazdasági szektorban jelentkező munkaerőhiány is felfelé nyomta az árakat, mivel a termelők kénytelenek voltak magasabb béreket kínálni a kieső munkaerő pótlására (Matthews, 2021).

A társadalmi-gazdasági hatások szintén jelentősek, hiszen az élelmiszerek drágulása a leginkább rugalmatlan fogyasztási cikkek köréből kerül ki, ezáltal a háztartások alacsonyabb jövedelmű rétegeit érinti érzékenyebben. Több jótékonyági szervezet és civil kezdeményezés – például a Trussell Trust – beszámolt arról, hogy a megélhetési költségek növekedése következtében egyre többen szorulnak élelmiszerbankok segítségére (Trussell Trust, 2022). A Brexit inflációs hatásai így nem csak gazdasági, hanem szociális dimenzióban is súlyosbodtak, ami fokozta a politikai vitákat a kilépés hosszú távú következményeiről.

Mindezek fényében elmondható, hogy bár a kezdeti várakozások a Brexit élelmiszer-inflációs hatásait illetően általában megalapozottnak bizonyultak, a világjárvány és az ahhoz kapcsolódó globális ellátási lánc-zavarok, valamint a brit kormány átmeneti könnyítései miatt a folyamat elhúzódott és kevésbé egyértelműen mérhető. Ugyanakkor a trendek azt mutatják, hogy a Brexitből fakadó költségnövekedés tartós kísérőjelenség lehet a brit élelmiszerárak

alakulásában, különösen, ha a kormány a jövőben teljes körű vám- és egészségügyi ellenőrzést vezet be (House of Commons Library, 2023).

Jövőbeli kilátások és lehetséges megoldások

Az élelmiszer-ellátási lánc problémáinak csökkentése érdekében az Egyesült Királyság kormánya folyamatosan egyeztet az Európai Unióval arról, hogy milyen módon lehetne egyszerűsíteni az adminisztratív és egészségügyi ellenőrzéseket, illetve harmonizálni bizonyos szabályozási területeket (Springford, 2022). A következő stratégiai lépések megfontolása merülhet fel:

Új, célzott kereskedelmi megállapodások: Az élelmiszerimportot érintő adminisztratív és szabályozási követelmények enyhítése érdekében előfordulhat, hogy az Egyesült Királyság további szektor-specifikus megállapodásokat köt az EU-val.

Infrastrukturális fejlesztések: A kikötők és a határátkelőhelyek modernizálása, digitalizálása és kapacitásbővítése révén a várakozási idők csökkenthetők. Ezzel javítható a friss termékek minősége és a logisztikai folyamatok hatékonysága (Department for Transport, 2023).

Belföldi mezőgazdaság és élelmiszertermelés támogatása: A brit kormány az elmúlt években több kezdeményezést is bejelentett a hazai gazdálkodók és élelmiszeripari vállalkozások támogatására, amely a külpiaci függőség csökkentését célozza (DEFRA, 2021).

Migrációs és munkaerő-politika felülvizsgálata: A feldolgozóiparban és a mezőgazdaságban jelentkező munkaerőhiány kezelésére az Egyesült Királyság kormánya célzott vízumszabályozást vezethet be, amely lehetővé tenné a szezonális és képzett munkavállalók gyorsabb belépését (House of Lords, 2023).

Összességében az élelmiszer-kereskedelem területén a Brexit jelentős változásokat idézett elő, melyek hatása nem csupán a brit gazdaság belső folyamataira korlátozódik, hanem az Európai Unióval fenntartott gazdasági és politikai kapcsolatok szerkezetét is alapvetően érintik (Chatham House, 2023). A következő években a feleknek folyamatosan mérlegelniük kell az együttműködés különböző formáit annak érdekében, hogy minimalizálják az ellátási láncokra nehezedő nyomást, valamint garantálják a fogyasztók számára a stabil és megfizethető élelmiszerellátást. A Brexit élelmiszer-kereskedelmre gyakorolt hatásai továbbra is érezhetőek, és a következő években is jelentős gazdasági kihívások elé állíthatják mind az Egyesült Királyságot, mind az Európai Uniót.

3. A szolgáltatások szabad áramlásának hiánya és az Egyesült Királyság pénzügyi szektora

A szolgáltatások szabad áramlásának biztosítása az Európai Unió egységes piacának egyik alapvető pillére volt, amelynek előnyeit az Egyesült Királyság gazdasága kiemelkedő mértékben élvezte a korábbi évtizedekben. A szolgáltatási szektor – beleértve a pénzügyi, üzleti, informatikai, turisztikai és kreatív iparágakat – a brit GDP mintegy 80%-át adja (Office for National Statistics, 2023). Ebből következően a Brexit jelentős változásokat hozott a szolgáltatások nemzetközi kereskedelmében, különösen az Európai Unióhoz fűződő viszonyrendszerben.

A Trade and Cooperation Agreement (TCA) keretei és hiányosságai a szolgáltatások terén

Az EU és az Egyesült Királyság között létrejött Kereskedelmi és Együttműködési Megállapodás (Trade and Cooperation Agreement, TCA) ugyan tartalmaz bizonyos rendelkezéseket a szolgáltatásokra vonatkozóan, ám a gyakorlatban ez messze nem éri el azt a szintet, amelyet korábban az egységes piacon való tagság jelentett (House of Commons Library, 2023). A megállapodás az árukereskedelemben biztosított vám- és kvótamentességgel ellentétben nem tartalmaz átfogó garanciákat a szolgáltatások szabad nyújtására. Hiányoznak például a kölcsönös elismerés átfogó szabályai a szakmai képesítések terén, s mindössze egy-egy szakmára kiterjedő kétoldalú egyezmények köthetők, ami a brit szolgáltatókat komoly versenyhátrányba hozza.

Egy másik lényeges hiányosság a pénzügyi szolgáltatások szegmensére vonatkozik. A TCA nem tartalmazza a korábban „passporting”-nak nevezett rendszer fenntartását, amely lehetővé tette, hogy a brit székhelyű bankok és pénzügyintézetek az egész EU területén engedély nélkül nyújthassanak szolgáltatásokat (Sampson & Dhingra, 2022). Bár egyes területeken született megállapodás az ún. "ekvivalencia" (equivalence) elismerésekéről, ezek hatóköre korlátozott, és az EU bármikor felülvizsgálhatja vagy visszavonhatja őket.

Gazdasági adatok és a szolgáltatási export visszaesése

A Brexit előtti időszakban az Egyesült Királyság volt az egyik legnagyobb nettó szolgáltatásexportőr az Európai Unió felé, 2019-ben például a teljes brit szolgáltatásexport mintegy 40-45%-a irányult az EU piacaira (TheCityUK, 2021). A pénzügyi szolgáltatások tették ki ennek jelentős részét, hiszen London a világ egyik vezető pénzügyi központjaként integráltnan kapcsolódott az uniós tőkepiacokhoz. A Brexit után azonban számos multinacionális bank és befektetési társaság hozott létre uniós leányvállalatokat, illetőleg áthelyezte egyes tevékenységeit Frankfurtba, Párizsba, Amszterdamba vagy Dublinba (City of London Corporation, 2022).

Az Office for National Statistics (2023) adatai szerint 2021-ben és 2022-ben a brit szolgáltatásexport az EU felé 8-12%-kal csökkent a 2019-es szintekhez képest, míg az eurózána országokból érkező befektetések volumene is visszaesett. Ezt az irányzatot részben tompíthatta a Covid-19 világjárvány és a digitalizáció felgyorsulása, ami bizonyos típusú online szolgáltatások számára lehetőséget teremtett a világpiacon való terjeszkedésre (HM Treasury, 2022). Mindezek ellenére a pénzügyi és biztosítási szektorban jelentkező költségnövekedés, valamint a szabályozási bizonytalanság egyértelműen rontotta a brit cégek versenyképességét.

Pénzügyi szektor: veszteségek és alkalmazkodási stratégiák

A City of London a kilépési tárgyalások kezdete óta igyekszik lobbizni a pénzügyi szolgáltatások területén fennálló akadályok csökkentése érdekében. Mindazonáltal a TCA csak korlátozott keretmegállapodást tartalmaz, és a jövőben további kétoldalú egyezményekkel bővíthető (TheCityUK, 2021). A nagy pénzügyintézetek egy része előrehozta a döntéseket, és már a kilépésről szóló népszavazás után megkezdte a munkaerő és a tőke áttelepítését az EU-ba.

A Financial Conduct Authority (FCA) és a Bank of England több jelentése is rámutat, hogy a londoni pénzügyi központ továbbra is jelentős erővel bír a globális piacon, ugyanakkor a kontinens nagyvárosaiba történő áttelepülés folyamata hosszabb távon alááshatja a brit dominanciát a nemzetközi pénzügyi szolgáltatások piacán (FCA, 2023; Bank of England, 2022). A brit kormány a „Global Britain” stratégia keretében igyekszik új kereskedelmi megállapodásokkal és deregulációs lépésekkel vonzóbbá tenni Londont, ám a szabályozási eltérések és a közös szabványok hiánya továbbra is kockázatot jelent a piaci hozzáférés és a befektetői bizalom szempontjából (Sampson & Dhingra, 2022).

Más szolgáltatási területek kihívásai

A Brexit nem csupán a pénzügyi szektort érintette kedvezőtlenül, hanem számos más szolgáltatási ágazatban is romlott a vállalkozások piaci hozzáférése. A jogi és üzleti tanácsadó cégek például nehezebb feltételekkel szembesülnek az uniós megbízások elnyerésekor, mivel egyes országokban a helyi irodanyitás vagy a szakmai képesítések helyi elismertetése vált szükségessé (House of Commons Library, 2023). A kreatív iparágak – zene, film, média – számára is gondot okoz, hogy a korábban megszokott, szabad mozgást és munkavállalást lehetővé tevő uniós keretek helyett vízumokra, munkavállalási engedélyekre és további adminisztratív lépésekre van szükség.

Emellett a tudásalapú szolgáltatások, így az informatikai és a kutatás-fejlesztési tevékenységek területén is megfigyelhető egyfajta lassabb, de folyamatos átstrukturálódás. Bár a TCA rögzít bizonyos minimumszabályokat, például a digitális kereskedelem terén, a multinacionális IT-cégek és innovatív startupok számára gyakran vonzóbbá válik egy uniós központ fenntartása, hogy hozzáférést nyerjenek az egységes piac teljes spektrumához (OECD, 2023).

Lehetséges megoldások és politikai opciók

Az Egyesült Királyság számára kulcsfontosságú, hogy a szolgáltatási szektor versenyképességét hosszú távon is megőrizze. A szakértők több lehetséges irányt javasolnak:

1. **További kétoldalú egyezmények:** A brit kormánynak érdemes törekednie célzott megállapodások megkötésére az EU-val, különösen a pénzügyi, jogi és kreatív szektorokban, amelyek enyhíthetnék a piaci hozzáférés akadályait (TheCityUK, 2021).
2. **Szakmai képesítések kölcsönös elismerésének bővítése:** Az egyes szakmákra vonatkozó, jelenleg szűk körű megállapodások helyett egy szélesebb körű rendszer létrehozása csökkentené a munkaerő szabad áramlását gátló bürokratikus akadályokat, és elősegítené a magas hozzáadott értéket képviselő szolgáltatások exportját (House of Commons Library, 2023).
3. **Szabályozási harmonizáció lehetőségei:** Noha a Brexit célja éppen a brit szabályozási szuverenitás visszaszerzése volt, bizonyos területeken a közös szabványokhoz való igazodás hosszú távon is megkönnyítheti a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását (Sampson & Dhingra, 2022).
4. **Külső piacok felé való nyitás:** A „Global Britain” politika keretében az Egyesült Királyság számos új szabadkereskedelmi egyezményt kötött, vagy tárgyalás alatt tart más államokkal – például az Egyesült Államokkal, Ausztráliával és Új-Zélanddal –, amelyekben a szolgáltatási fejezetek erősítése is napirenden van (HM Treasury, 2022).

A szolgáltatások szabad áramlásának hiánya jelentős gazdasági következményekkel járt az Egyesült Királyság számára a Brexit-et követően. A pénzügyi szektor – amely a brit export és adóbevétel egyik fő pillére – különösen érzékenyen reagált a közös piactól való elszakadásra. A szakmai képezések elismerésének nehézségei, a jogi és üzleti szolgáltatások piaci korlátai, valamint a kreatív iparágak mozgásszabadságának visszaszorulása mind azt jelzik, hogy a TCA nem kínál kielégítő megoldást a szolgáltatás-kereskedelemre.

A jövőben a felek számára stratégiai érdek fűződik ahhoz, hogy a TCA kiegészüljön további specifikus megállapodásokkal, amelyek részben vagy egészben pótolják az egységes piac előnyeit. Ezzel párhuzamosan az Egyesült Királyság a nemzetközi porondon új partnerországokkal építhet ki mélyebb szolgáltatás-kereskedelmi kapcsolatokat. Mindazonáltal az EU-hoz való földrajzi, történelmi és kulturális közelség továbbra is alapvető tényező marad, így a szolgáltatások szabad áramlásának kérdése vélhetően a Brexit utáni politikai tárgyalások egyik legfontosabb területe lesz (House of Commons Library, 2023; Sampson & Dhingra, 2022).

4. Hiányzó külpolitikai és biztonsági megállapodás

A külpolitikai és biztonsági együttműködés a modern nemzetközi kapcsolatok egyik kulcsfontosságú területe, amelyben a tagállamok korábban szorosan együttműködtek az Európai Unió keretei között (Chalmers, 2023). Az Egyesült Királyság, mint a világ egyik vezető katonai és diplomáciai hatalma, jelentős szerepet vállalt az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikai (Common Foreign and Security Policy – CFSP) kezdeményezéseiben, valamint annak védelmi dimenziójában (Common Security and Defence Policy – CSDP). A Brexit következtében azonban ez a szoros intézményi együttműködés megszakadt, és új keretek híján a két fél kapcsolatában megjelentek azok a hiányosságok, amelyek hosszú távon is érinthetik Európa biztonságát és külpolitikai mozgásterét.

A CFSP és a CSDP hiányzó keretei

Az Egyesült Királyság kilépéséig kulcsfontosságú szerepet játszott a CFSP és CSDP döntéshozatali mechanizmusában, amelyekben a tagállamok közösen dolgoztak ki álláspontot a nemzetközi válságok kezelésére, szankciós politikákra és a békefenntartó missziókra vonatkozóan (House of Lords, 2022). A kilépés következtében a brit kormány már nem vesz részt e mechanizmusokban, s nem állapodtak meg olyan új fórumokról vagy szervezeti keretekről, amelyek lehetővé tennék az Egyesült Királyság és az EU szoros külpolitikai konzultációját.

Ez a helyzet több problémát vet fel:

- **Korlátozott információmegosztás:** Az Egyesült Királyság korábban hozzáfért olyan uniós belső adatbázisokhoz és hírszerzési csatornákhöz, mint például az Europol, az Eurojust vagy az uniós hírszerzési központok. A kilépés óta az adatmegosztás nehézkessé vált, így a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni küzdelem terén is érezhető hiányosságok merülhetnek fel (Chalmers, 2023).

- **Hiányzó brit részvétel a közös missziókban:** A CSDP keretében Európai Unió indít békefenntartó és stabilizációs missziókat válságövezetekben. Az Egyesült Királyság hagyományosan erős katonai kapacitása és tapasztalata jelentős hozzájárulást nyújtott ezekben a műveletekben, amely most elveszett (House of Commons Library, 2023).
- **Politikai súly csökkenése az EU-n belül:** Az Egyesült Királyság gyakran képviselt szorosabb transzatlanti együttműködést, és az EU egyik legaktívabb külpolitikai szereplője volt. Ennek hiányában az uniós tagállamoknak új egyensúlyi helyzetet kell kialakítaniuk, ahol a brit álláspont közvetlenül már nem érvényesül (Chatham House, 2023).

NATO-tagság és regionális biztonság

Noha az Egyesült Királyság NATO-tagsága továbbra is fennáll, és a transzatlanti biztonsági rendszerben jelentős szerepet játszik, az EU-val való közvetlen biztonsági kapcsolatok hiánya így is nagy űrt hagy maga után. Ennek egyik oka, hogy a NATO és az EU közötti együttműködés – különösen a hibrid fenyegetések, a kiberbiztonság, valamint a polgári válságkezelés területén – szorosan összefonódik, és korábban a brit részvétel egyfajta híd szerepét töltötte be az Atlanti-óceán két partja között (European Union External Action, 2022).

Az Egyesült Királyság továbbra is részt vesz olyan európai védelmi kezdeményezésekben, mint például az Északi Csoport (Northern Group) vagy a Joint Expeditionary Force, azonban ezek nem képesek maradéktalanul pótolni azt a széleskörű politikai koordinációt, amelyet korábban az uniós keretek biztosítottak (Chalmers, 2023). Ugyanakkor a brit kül- és biztonságpolitika számára a francia és amerikai kapcsolatok továbbra is meghatározóak, beleértve a nukleáris elrettentés, a haditengerészeti együttműködés és a hírszerzési szövetségek (például Five Eyes) területeit.

A biztonságpolitikai együttműködés hiányának gazdasági vonatkozásai

A közvetlenül katonai vagy hírszerzési dimenziókon túl a kül- és biztonságpolitikai együttműködés hiánya a gazdaságra is kihat. A szervezett bűnözés, a kiberfenyegetések és a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés hatékonysága befolyásolja a befektetői környezet és a nemzetközi üzleti kapcsolatok stabilitását (House of Commons Foreign Affairs Committee, 2022). A hiányzó megállapodások növelik a jogbizonytalanságot, például a határokon átnyúló nyomozati együttműködés és adatcsere terén. Ha ezek az együttműködési mechanizmusok nem kerülnek megfelelően pótlásra, az hosszabb távon alááshatja a brit gazdaság versenyképességét, illetve csökkentheti a régió geopolitikai stabilitását.

Ezzel párhuzamosan az Európai Védelmi Alap (European Defence Fund) vagy más uniós védelmi és innovációs programokban való brit részvétel is bizonytalanná vált. Ennek következtében a brit hadiipari és innovációs vállalatok nehezebben jutnak közös kutatási projektekhez, és az ebből fakadó forrásmegvonás hosszabb távon csökkentheti az Egyesült Királyság technológiai előnyét (European Commission, 2023).

Az együttműködés helyreállításának lehetséges forgatókönyvei

A hiányzó külpolitikai és biztonsági megállapodás kérdése továbbra is napirenden van a brit és uniós vezetők között. Több lehetséges forgatókönyv is kirajzolódik:

Külpolitikai együttműködési szerződés: Egy önálló, a TCA keretein túlmutató megállapodás, amely rögzítené a stratégiai konzultáció mechanizmusait, az információmegosztás szabályait és a közös missziókban való részvétel lehetőségeit (House of Lords, 2022).

Részvétel az uniós ügynökségek munkájában: Habár az Egyesült Királyság nem tagja az EU-nak, a svájci vagy norvég modellhez hasonlóan bizonyos ügynökségekhez – például az Europolhoz – társult tagként csatlakozhatna, ha erről politikai konszenzus jönne létre (Chalmers, 2023).

Kétoldalú kapcsolatok erősítése a nagyobb tagállamokkal: A brit külpolitikai vezetés részben már elkezdett szorosabb kétoldalú védelmi megállapodásokon dolgozni Franciaországgal, Németországgal és Olaszországgal, amelyek egyedi projektekre és missziókra vonatkoznak. Ez a megközelítés ugyanakkor széttöredezett megoldásnak tekinthető (House of Commons Library, 2023).

A hiányzó külpolitikai és biztonsági megállapodások a Brexit egyik legkritikusabb, egyben legkevésbé megoldott területét jelentik. Az Európai Unióval való korábbi, integrált keretek hiánya jelentős űrt hagy maga után, különösen a CFSP és a CSDP mechanizmusokban. Ez a helyzet nem csupán a katonai együttműködést, de a szélesebb értelemben vett biztonságpolitikai és a nemzetközi terrorizmussal, kiberbűnözéssel és szervezett bűnözéssel szembeni fellépést is érinti. A brit kül- és védelmi politika továbbra is fókuszál a transzatlanti kapcsolatokra és a NATO-szövetségre, ám az európai országokkal közös keretek hiánya hosszabb távon mérsékelheti a kontinens egységes fellépését, és befolyásolhatja a régió biztonsági helyzetét (Chatham House, 2023).

Megkerülhetetlen kérdés, hogy az Egyesült Királyság és az EU a jövőben milyen formában tudja pótolni a CFSP és CSDP keretein belüli együttműködést, valamint hogy a brit fél hajlandó-e bizonyos szintű kötelezettségvállalásokat tenni a kül- és biztonságpolitikai koordináció területén. A belátható időn belül ugyanis e téren egyértelműen mutatkozik igény mindkét oldalon a közös érdekeket szolgáló, strukturált egyeztetési és együttműködési mechanizmusok kialakítására (European Commission, 2023).

5. Kutatási együttműködések és munkaerőpiaci problémák

A Brexit egyik tartósan bizonytalan területe a kutatási és innovációs együttműködések jövője, illetve a munkaerő szabad áramlásának megszűnése nyomán kialakult hiányhelyzetek kezelése. Az Európai Unió tagjaként az Egyesült Királyság számos tudományos és oktatási programban vett részt, miközben a brit egyetemek és kutatóintézetek évtizedeken keresztül jelentős uniós forrásokhoz jutottak (European University Association, 2022). A szakképzett és szakképzetlen munkavállalók beáramlása pedig hozzájárult a brit gazdaság munkaerőpiaci dinamikájához és versenyképességéhez. A Brexit-tel ez a kényes egyensúly megbomlott, így

a kutatás-fejlesztési finanszírozástól kezdve a munkaerőpiaci szükségletekig számos kihívással kell szembenéznie a brit kormánynak és a vállalatoknak egyaránt.

Kilépés az uniós kutatási programokból

Az Egyesült Királyság korábban az egyik legnagyobb haszonélvezője volt az EU kutatási és innovációs keretprogramjainak, mint például a Horizon 2020, amelynek keretében 2014 és 2020 között több milliárd eurónyi támogatást kapott a brit felsőoktatási és kutatási szektor (House of Commons Library, 2023). A kilépést követően az Egyesült Királyság technikailag ugyan lehetővé tette a részvételt a Horizont Európa (Horizon Europe) programban társult tagként, de a folyamat politikai és jogi akadályokba ütközött, amelyek késleltették a megállapodások aláírását (European Commission, 2023).

A kutatói közösség számára a legnagyobb bizonytalanságot az jelenti, hogy a hosszú távú tervezés és a nemzetközi együttműködések tekintetében kiszámíthatatlanok maradtak a brit szerepvállalás feltételei. Több egyetem és kutatócsoport jelezte, hogy szükség esetén inkább más európai partnerintézményekkel kooperálnak, ahol stabilabb finanszírozási lehetőséget látnak (Royal Society, 2022). Ez a jelenség hosszabb távon csökkentheti a brit egyetemek és kutatóintézetek nemzetközi vonzerejét, valamint az ország tudományos hatékonyságát.

Az Erasmus+ program és a Turing-csereprogram

A hallgatói és oktatói mobilitás tekintetében fontos változás, hogy az Egyesült Királyság kilépett az Erasmus+ programból. Az Erasmus+ évtizedeken át lehetővé tette az egyetemisták és oktatók szabad mozgását az EU-ban, hozzájárulva a kulturális és tudományos cserefolyamatok erősítéséhez (European University Association, 2022). A brit kormány ugyan bejelentette a Turing-csereprogramot, amely a világ számos országába kínál finanszírozott mobilitási lehetőségeket a brit hallgatók számára, de ez a program nem biztosítja az EU-s polgárok viszonzosságát, és több egyetemi értékelés szerint a források nagysága és struktúrája sem éri el az Erasmus+ kereteit (House of Commons Library, 2023).

A mobilitási folyamat nehezebbé válása és az uniós hallgatók, kutatók bizonytalanná vált státusza hatással van a brit felsőoktatási intézmények bevételeire és tudományos reputációjára is. Bár a Turing-program globális kitekintést ígér, az európai egyetemekkel való együttműködések gyengülhetnek, ami a brit tudományos élet nemzetközi beágyazottságát is fenyegeti.

Munkaerőpiaci kihívások és a migrációs szabályozás

A munkaerő szabad áramlásának megszűnése a brit gazdaság számos területén érezteti hatását. A vendéglátóipar, az építőipar, a mezőgazdaság és az egészségügy kiemelten támaszkodtak az Európai Unióból érkező munkavállalókra (Matthews, 2021). A kilépés óta alkalmazott új migrációs szabályozások – amelyek pontrendszer alapján minősítik a képzettséget és a nyelvtudást – sok ágazatban munkaerőhiányhoz vezettek. A brit kormány ugyan bevezetett bizonyos átmeneti vízumkategóriákat, például a szezonális mezőgazdasági dolgozók számára, de ezek keretszáma korlátozott és sok adminisztratív kötelezettséggel jár (Home Office, 2022).

A bevándorlók hiányát a hazai munkaerő-állomány csak lassan vagy egyáltalán nem képes pótolni, különösen az alacsonyabb bérszintű, de fizikai jelenlétet igénylő szektorokban. A Brexit további nehézséget okozott a magasan képzett munkavállalók toborzásában is, akik gyakran könnyebben találnak munkahelyet az EU más tagállamaiban, mintsem a brit pontrendszerben. Ez a folyamat rontja az Egyesült Királyság versenyképességét a nemzetközi munkaerőpiacon (Office for National Statistics, 2023).

Gazdasági és társadalmi következmények

Az Európai Unióból érkező munkaerő csökkenése és a kutatási együttműködések bizonytalansága hosszú távon mérsékli az Egyesült Királyság gazdasági növekedési potenciálját. Az OECD előrejelzése szerint a kiterjedt munkaerőhiány jelentősen hozzájárulhat a bérek emelkedéséhez és az inflációs nyomáshoz (OECD, 2023), miközben több iparág éppen a növekvő költségek miatt veszíthet versenyképességéből. A tudományos és innovációs szektor pedig részben elszigetelődhet az európai tudásáramlástól, ami a technológiai fejlesztések ütemének lassulásához és a kutatói mobilitás csökkenéséhez vezethet.

Társadalmi szempontból is összetett következményekkel lehet számolni. A bevándorlással szembeni szigorúbb álláspont sok választópolgár elvárásának megfelel ugyan, de a munkaerőhiány és a szolgáltatások esetleges romlása hosszabb távon elégedetlenséget szülhet. Emellett a kulturális és tudományos sokszínűség gyengülése, valamint a fiatal generációk külföldi tapasztalatszerzési lehetőségeinek beszűkülése alááshatja a brit társadalom nyitottságát és innovációs képességét (Royal Society, 2022).

Jövőbeli kilátások

A kutatási együttműködések és a munkaerőpiaci problémák rendezésére a brit kormány és az EU több utat is követhet:

1. **Társult tagság megerősítése az uniós programokban:** A Horizont Európa és más EU-s kutatási, oktatási kezdeményezések (pl. Euratom Research and Training, Copernicus) terén a brit fél a társult tagság formájában továbbra is részt vehet a finanszírozásban és a döntéshozatalban, ezáltal stabil kereteket teremtve a hosszú távú tudományos együttműködésnek (European Commission, 2023).
2. **Kettős programok és közös kutatóintézetek:** Az EU és az Egyesült Királyság közösen alapíthatna tematikus kutatóintézeteket vagy befogadó programokat, melyek a kiemelt területeken (például klímakutatás, 5G/6G telekommunikáció, mesterséges intelligencia) a brit és uniós erőforrásokat hangolnák össze (House of Commons Library, 2023).
3. **Rugalmasabb migrációs rendszer:** A szezonális és hiányszakmákra szabott vízumok kiterjesztése és egyszerűsítése, valamint a magasan képzett bevándorlók bevonásának ösztönzése (például gyorsított engedélyezéssel, adókedvezményekkel) hozzájárulhatna a munkaerőpiaci problémák orvoslásához (Home Office, 2022).
4. **Párbeszéd és szakmai egyeztetések:** Rendszeres konzultációk létrehozása az oktatási intézmények, kutatóintézetek és munkáltatói szervezetek bevonásával segíthet a gyakorlati problémák gyors feltárásában és megoldási javaslatok kidolgozásában (Royal Society, 2022).

A Brexit kutatási együttműködésekre és munkaerőpiaci folyamatokra gyakorolt hatása összetett és hosszú távú következményekkel jár. Míg a brit felsőoktatás és kutatás korábban szervesen illeszkedett az uniós ökoszisztémába, a kilépés nyomán jelentkező bizonytalanságok és finanszírozási akadályok komolyan veszélyeztetik a szektor versenyképességét és innovációs teljesítményét. Ugyanígy a munkaerő szabad áramlásának megszűnése a brit gazdaság számos szektorában idézett elő munkaerőhiányt és bérköltség-emelkedést, ami végső soron az infláció és a fogyasztói árak növekedéséhez vezethet (OECD, 2023).

A kihívások kezelése érdekében az Egyesült Királyság kormányának és az EU-nak is érdekében állhat a társult tagság erősítése a kutatás-fejlesztési programokban, a mobilitási csatornák újradefiniálása, valamint a migrációs szabályozás rugalmasabbá tétele. Ezek a lépések egyaránt szolgálhatnák a gazdasági növekedést, a társadalmi fejlődést és a tudományos együttműködés erősítését, mérsékelve a Brexit hosszú távú káros hatásait mindkét fél számára (Royal Society, 2022).

Következtetések

Az Egyesült Királyság 2020-ban történt kilépése az Európai Unióból radikális változásokat hozott, amelyek a mai napig folyamatosan formálják a két fél kapcsolatrendszerét. Bár a Kereskedelmi és Együttműködési Megállapodás (TCA) aláírása részben szabályozta a felek közötti árukereskedelmet, számos létfontosságú terület továbbra is rendezetlen vagy csak részlegesen szabályozott.

1. Vámrendszer és határellenőrzések: A brit kormány többször is elhalasztotta a teljes körű importellenőrzések bevezetését, elsősorban az adminisztratív terhek csökkentése és az infláció mérséklése érdekében. E halogatás ugyan átmenetileg könnyítette a vállalkozások helyzetét, de hosszabb távon növeli a bizonytalanságot és torzítja a versenyfeltételeket (Cabinet Office, 2023). A jövőben elkerülhetetlen lesz egy egységes, átlátható vámrendszer kialakítása, amely mindkét fél vállalkozásai számára kiszámítható feltételeket teremt.

2. Élelmiszer-kereskedelem és ellátási láncok zavarai: A kilépésből fakadó ellenőrzések, illetve a munkaerőhiány a brit élelmiszeriparban és mezőgazdaságban jelentős fennakadásokat okozott. Az adminisztratív költségek emelkedése és a friss termékek szállítási idejének meghosszabbodása közvetlenül hozzájárult az élelmiszerárak emelkedéséhez (ONS, 2022). A helyzet megoldásához infrastrukturális fejlesztésekre, rugalmasabb migrációs politikára, valamint a kereskedelmi megállapodások felülvizsgálatára lesz szükség.

3. A szolgáltatások szabad áramlásának hiánya és a pénzügyi szektor: London pénzügyi központi szerepe gyengült az EU-s „passporting” rendszer megszűnésével, több pénzintézet és szolgáltató uniós leányvállalatokat hozott létre. Emellett más szolgáltatási ágak – például a kreatív iparágak, az IT-szektor vagy az üzleti tanácsadás – is nehéz helyzetbe kerültek, mivel a TCA csak részlegesen fedi le igényeiket (TheCityUK, 2021). A versenyképesség megőrzése érdekében mindkét félnek érdekében állhat a szolgáltatásokra vonatkozó szabályok további harmonizálása vagy célzott megállapodások megkötése.

4. Hiányzó külpolitikai és biztonsági megállapodások: A korábbi CFSP és CSDP keretből való kilépés nyomán az Egyesült Királyság elveszítette a közös uniós döntéshozatalban való részvételt, ami hosszú távon mind London, mind Brüsszel biztonsági és politikai érdekét érintheti (Chalmers, 2023). A NATO-tagság révén fennmaradó transzatlanti kapcsolatok és egyes regionális kezdeményezések (pl. Joint Expeditionary Force) nem képesek maradéktalanul pótolni az EU-s mechanizmusok nyújtotta előnyöket. Továbbra is komoly kérdés, hogy megszületik-e egy önálló kül- és biztonságpolitikai megállapodás, vagy a kétoldalú szerződések halmaza lép-e ennek helyébe.

5. Kutatási együttműködések és munkaerőpiaci problémák: Az Egyesült Királyság uniós kutatási programokban betöltött szerepének megszűnése, illetve az Erasmus+ és Turing-csereprogram közötti aszimmetrikus helyzet jelentős hatást gyakorol a brit felsőoktatás és kutatás nemzetközi beágyazottságára (Royal Society, 2022). Ezzel párhuzamosan a munkaerő szabad áramlásának megszűnése munkaerőhiányt okozott olyan kulcságazatokban, mint az egészségügy, a mezőgazdaság, az építőipar és a vendéglátás (Home Office, 2022). Az ezekre a kihívásokra adott megoldások – például a brit munkaerőpiac célzott liberalizációja vagy új migrációs engedélyezési gyakorlatok – hosszú távon befolyásolják majd az ország gazdasági fejlődését.

A Brexit hivatalos lezárása óta eltelt időszak rávilágított arra, hogy a kilépés folyamata sok tekintetben „befejezetlen”. A közös szabályozási és együttműködési keretek megszűnése számos területen váltott ki bizonytalanságot, többletköltséget és szerkezeti átalakulást. Az Egyesült Királyság és az EU közti viszony ezért továbbra is átalakulóban van, mind a kereskedelem, mind a politika és a biztonság területén.

A megoldás alapját az állandó párbeszéd és a célzott megállapodások folyamatos bővítése jelentheti, mindkét fél kölcsönös érdekeinek figyelembe vételével. Megvalósulhatnak olyan részmegállapodások, amelyek hosszabb távon pótolják a közös piac és a közös szabályozás előnyeit, de politikai akarat és kompromisszumkészség nélkül a fennálló bizonytalanságok továbbra is akadályozhatják az együttműködést. A következő évek fogják igazolni, hogy az Egyesült Királyság és az EU képes-e olyan rugalmas együttműködési modell kidolgozására, amely képes kezelni a vámuniótól kezdve a külügyi és biztonsági koordináción át a munkaerő áramlásán keresztül egészen a kutatási és innovációs projektekig terjedő sokrétű problémakört.

FELHASZNÁLT IRODALOM

ELSŐDLEGES FORRÁSOK

Bank of England (2022). *Financial Stability Report*. Bank of England. Elérhető: <https://www.bankofengland.co.uk/financialstabilityreport/2022> (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

Cabinet Office (2023). *UK Border Implementation Plan Update*. Cabinet Office. Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-border-implementation-plan-2023> (Letöltés ideje: 2024.01.15.).

City of London Corporation (2022). *The Global City: London's Competitive Position*. City of London Corporation. Elérhető: <https://www.cityoflondon.gov.uk/supporting-businesses>. (Letöltés ideje: 2024.01.15.).

Department for Environment, Food & Rural Affairs (2021). *Policy Paper: The Future of Food, Farming and the Environment*. DEFRA. Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/future-of-food-farming-environment> (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

Department for Transport (2023). *Border Infrastructure and Modernisation Strategy*. Department for Transport. Elérhető: <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-transport> (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

European Commission (2023). *EU-UK Relations: Policy and Cooperation Framework*. Európai Bizottság. Elérhető: https://ec.europa.eu/info/eu-uk-relations_en (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

Financial Conduct Authority (2023). *Brexit and Financial Services: Transitional Directions*. FCA. Elérhető: <https://www.fca.org.uk/brexit/financial-services-transitional-directions> (Letöltés ideje: 2024.01.15.).

HM Treasury (2022). *The UK's Future Economic Partnerships*. HM Treasury. Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/the-uks-future-economic-partnerships> (Letöltés ideje: 2024.01.15.).

Home Office (2022). *Points-Based Immigration System: Policy Statement*. Home Office. Elérhető: <https://www.gov.uk/government/publications/points-based-immigration-system-policy-statement> (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

House of Commons Foreign Affairs Committee (2022). *Global Britain in a Competitive Age: The Integrated Review Revisited*. House of Commons. Elérhető: <https://committees.parliament.uk/committee/78/foreign-affairs-committee> (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

House of Commons Library (2023). *The Impact of Brexit on the UK Services Sector*. House of Commons Library. Elérhető: <https://researchbriefings.files.parliament.uk> (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

House of Lords (2022). *Debates on Security and Defence Policy Post-Brexit*. House of Lords. Elérhető: <https://lordsbusiness.parliament.uk> (Letöltés ideje: 2024.01.12.).

House of Lords European Union Committee (2022). *Brexit: Food Supply and Security*. House of Lords. Elérhető: <https://committees.parliament.uk/committee/290/eu-environment-subcommittee> (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

Office for National Statistics (ONS) (2022). *UK-EU Trade and Economic Indicators*. Elérhető: <https://www.ons.gov.uk> (Letöltés ideje: 2024.01.10.).

MÁSODLAGOS FORRÁSOK

British Retail Consortium (2022). *Brexit and Retail: Impact Analysis*. BRC. Elérhető: <https://brc.org.uk/news/brexit/> (Letöltés ideje: 2024.01.16.).

Chalmers, M. (2023). *Security and Defence After Brexit: Challenges and Opportunities*. In: *European Security Journal*, 18(2), 45-62.

Chatham House (2023). *The UK's Evolving Post-Brexit Foreign Policy*. Chatham House Briefing Paper. Elérhető: <https://www.chathamhouse.org> (Letöltés ideje: 2024.01.16.)

Dhingra, S. and Sampson, T. (2022). *Brexit and the Future of the UK's Trade in Services*. LSE Centre for Economic Performance. Elérhető: <https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp0181.pdf> (Letöltés ideje: 2024.01.15.)

Institute for Fiscal Studies (IFS) (2019). *Brexit: Impact on Households*. IFS Report. Elérhető: <https://ifs.org.uk/publications/brexit-report> (Letöltés ideje: 2024.01.10.)

Jensen, R., Taylor, M. and Wong, C. (2021). *Global Supply Chain Disruptions and Brexit*. *International Trade and Economics Review*, 12(4), 55-74.

Matthews, A. (2021). *Agri-Food After Brexit*. *European Review of Agricultural Economics*, 48(3), 579-595.

National Farmers' Union (2023). *Brexit and UK Food Supply Chains*. NFU. Elérhető: <https://www.nfuonline.com/news/eu-exit> (Letöltés ideje: 2024.01.18.)

OBR (2020). *Economic and Fiscal Outlook: Brexit Scenario Analysis*. Office for Budget Responsibility. Elérhető: <https://obr.uk/efo/brexit-scenario-analysis> (Letöltés ideje: 2024.01.20.)

OECD (2023). *OECD Economic Surveys: United Kingdom*. OECD Publishing. Elérhető: <https://www.oecd.org/economy/surveys> (Letöltés ideje: 2024.01.22.)

Royal Society (2022). *Assessing the UK's Role in European Research Programmes*. Royal Society Policy Brief. Elérhető: <https://royalsociety.org/-/media/policy/projects/brexit-uk-science/european-research-programmes-2022.pdf> (Letöltés ideje: 2024.01.20.)

Springford, J. (2022). *Brexit and Its Impact on UK-EU Supply Chains*. Centre for European Reform. Elérhető: <https://www.cer.eu/publications/brexit-supply-chains> (Letöltés ideje: 2024.01.15.).

Sampson, T. and Dhingra, S. (2022). *Passporting, Equivalence and the City: The Post-Brexit Landscape*. *Journal of Financial Regulation*, 9(1), 33-54.

TheCityUK (2021). *Key Facts About UK-Based Financial and Related Professional Services*. Elérhető: <https://www.thecityuk.com/research> (Letöltés ideje: 2024.01.18.)